

tum: nam baptizare, lustrare, purificare, & prorsus iustificare, sanctificare, consummare, sanctioris opus est, ac officium. Et reuera nequaquam illi, baptismo, lustratione, purificatione, iustificatione, sanctificatione, aut teleta ulla opus erat, sed nobis ipsis; nam illo nō est purificatus, iustificatus, sanctificatus: sed nos ipsi, & baptisma nostrum sanctificatum. Ergo non sibi, sed nobis baptizatus est: immo ipse purificatio, iustificatio, & sanctificatio nostra est, in quo & patre æterno, & spiritu sancto baptizati sumus: cœli nobis aperti sunt, & filij dei sumus ascripti. O quanta & quàm magnifica in filio suo operatur nobis deus: Igitur ipsi patri summo, & filio superbenedicto, & spiritui sancto superbenigno uni deo, in quo abluti, iustificati, & sanctificati, illuminati, purgati, & consummati sumus, omnis laus, honor, gloria, decus, potestas, & imperium in omnia secula seculorum. Amen.

CAPVT QVARTVM.

25 **T**UNC IESVS ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo: & cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens, dixit: Scriptum est: Non in solo pane uiuit ho-
 26 mo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore dei. ¶ Tūc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quia angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi IESVS rursus: Scriptum est: Non tentabis dominum
 27 deum tuum. ¶ Iterum assumpsit eum diabolus in mōtem excelsum ualde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorū, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei IESVS: Vade satana: Scri-
 28 ptum est enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruias. ¶ Tunc
 29 reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabāt ei. ¶ Cum autem audisset IESVS, quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilæam: & relicta ciuitate Nazareth, uenit, & habitauit in ciuitate Capharnaum, maritima in finibus Zabulon, & Neptalim, ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Neptalim, uia maris trans Iordanem Galilææ gentium: populus qui ambulabat in tenebris, uidi-
 30 dit lucem magnam: & sedētibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. ¶ Exinde cœpit IESVS prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropin-
 31 quabit enim regnum cœlorum. ¶ Ambulans autem iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonem, qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciam uos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum. Et procedens inde, uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in nauī, cum Zebedæo patre eorum resci-
 cientes

cientes retia sua, & uocauit eos. Illi autem statim relictis retibus, & patre, se-
 30 cuti sunt eum. ¶ Et circuibat IESVS totam Galilæam, docens in synago-
 gis eorum, & prædicans euangelium regni, & sanans omnem languorem,
 & omnem infirmitatem in populo. ¶ Et abiit opinio eius in totam Syri- 33
 am: & obtulerunt ei omnes male habentes uariis languoribus, & tormen-
 tis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos,
 35 & curauit eos: & secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, &
 Hierosolymis, & de Iudæa, & de trans Iordanem.

ANNOTATIONES BREUES XXXII. CIRCA LITERAM CAP. IIII.

2	diebus noctibus ἡμέρας νύκτας	13	uade ὑπάγε	ἤγγικε præteritum	
	accusatiui plurales	14	abi ἀβί	24	qui uocatur ὁ λεγόμενος
5	uiuít ζήσεται	15	seruies λατρεύσεις	25	rete ἀμφίβλητρον
	futurum		dimittit ἀφίσιπ	26	faciam uos - fieri
6	quod procedit ἐκπορευομένων	17	præsens ἐλθῶν	27	retibus τὰ δίχτυα
	quod egreditur de ore διὰ στόματος	17	Capharnaum καπερναούμ	31	languorem νόσον
6	Assumpsit παράλαμβάνει	18	Neptalim νεφθαλείμ	32	morbum infirmitatem μαλακίαν
	præsens & infra.	19	uia ὁ δόρυ	32	languorem opinio ἡ ἀκοή
8	dixit λέγει		uiam iuxta uiam		auditus fama
	præsens & infra.	20	Galilææ γαλιλαία	33	languoribus νόσοις
9	mandauit ἐνετείλει	20	rectus ὁ καθήμενος	33	tormentis βάσανοις
	futurum		qui ambulabat qui sedebat		cruciatibus torminibus
9	ne forte μήποτε	21	in regione umbræ ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾶς	34	dæmonia habebant δαμονιζομένους
	ne unquam nequando		in regione & umbra		dæmoniacos
12	ostendit δείκνυσιν	22	pœnitentiam agite μετανοήτε	35	de Galilæa ἀπὸ τῆς γαλιλαίας
	præsens	23	appropinquabit		à Galilæa

COMMENTARIVS IN CAPVT QVARTVM.

Ominus postea quam baptizatus est, ductus est in desertum. A quo-
 nam? A spiritu, & spiritu quidem bono: nam ab eo, à quo & reductus
 est, qui & bonus quidem erat: & hic est spiritus sanctus. nam (ut ait Lu-
 cas) consummata omni tentatione, diabolus recessit ab eo, & subdit: Et
 Luc. 4.

egressus est IESVS in uirtute spiritus in Galilæam: nō quod propria uirtute, & si hæc esset propria eius uirtus, non potuisset: sed suam humanitatē declarabat, obsequium etiam angelorum acceptando, ac scripturas implendo. ut de quo & id quoq; scriptū erat: Angelis suis deus mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uis tuis: In manibus tollent te, nequando offendas ad lapidē pedē tuum. Quod si ab altero spiritu ductus fuisset, postea non diceretur: Et accedens tentator, cum illi præsens esset. Sed gratia cuius abductus est à spiritu in desertum: Ut tentaretur à diabolo: ut qui primum Adam uicerat, à secūdo ipse uinceretur. Quod ex ijs, quæ subdit Matthæus, intelligere promptum est, cum ait. ¶ Tunc IESVS ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. & accedens tentator, dixit ei: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens, dixit: Scriptum est: Non in solo pane uiuet homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore dei. ¶ Nō solū in deserto tentatus est à diabolo, sed etiam priusquam accessisset tentator, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus in diuino, quod soli deo cognitum est, superbeatæ mentis exercitio, & in secreto dei alloquio ieiunauit: cuius figura prius fuit Moses, qui in colloquio diuino quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunus perstitit: quemadmodū in Exodo scribitur. Ingressusq; Moses medium nebulæ, ascēdit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Hoc ieiunio satisfecit CHRISTVS omni intemperatiæ primorum parentum, & posteritatis eius in salutem eorum, qui resipiscunt, & sequuntur uestigia eius: quiq; beneficium eius agnoscunt, & amoris perfecta fide uices rependunt. Hoc ieiunio sanctificauit omne tum ueteris, tum nouæ legis ieiunium: & omnē in sancto mentis otio uiuentium contemplationē. Sed omne quod tunc ab eo gerebatur, super homines erat, atq; diuinum: & ideo tunc nullus patebat dæmoni, qui tētat, accessus: sed tum primum, cum humano affectu se prodidit uerum esse hominē, & quando (ut uoluit) cœpit esurire, tunc nactus occasionem pessimus dæmon, accessit. Quo cognoscitur, quod occasio accessus dæmonum ad tentādum, concupiscentia est, etiam quæ necessaria, & secūdam naturā est. Et forte si baptizatus eum nouerat, & uocē de cœlis super eum factam: Hic est filius meus dilectus: cōmunem nihilominus ratus hominem ex ipsa esurie affectione, primum eum tentat: partim ut efferat ipsum in superbiā, partim ut gulæ cupiditate more primorum parentum ad peccādum inducat, dicens: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Sed dominus, cū reuera esset filius dei, ob id neq; elatus, ac superbiens: sed uere mitis, & humilis corde persistens, neq; suggestioni dæmonis parendo se ostentans: id enim peccatum esset, at peccare nō poterat: nihil primæ particulæ respondit, neq; enim decebat dæmonē cognoscere eum esse filium dei: neq; id nostræ conducebat salutē. Sed secundæ opposuit dictum sacræ scripturæ, quod scriptum est in Deuteronomio, ubi sic Mose de deo & filijs Israël loquente, habetur: Afflixit te penuria, & dedit tibi cibū māna, quod ignorabas tu, & patres tui: ut ostenderet tibi, quod non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod egreditur de ore domini. Vbi per omne uerbum, intelligitur omne dei mandatum, de quo paulo ante dictum fuerat: Omne mādatū, quod ego præcipio tibi hodie, caue diligēter ut facias, ut possitis uiuere. Et hoc CHRISTI responso uictus est malignus. In quo pariter eius ignorantia, aut certe malignitas detegitur, qui de solo pane fecerat mentionē, tanquā ille sufficeret ad uitam: & nulla esset melior uita, quàm quæ pane sustinet: cui diuinū cōtradicit oraculum. Et pariter instrui mur, nō tam ad hanc terrenā caducamq; uitā respiciendum esse, quàm ad eam, quam ex adimplentione diuinæ uoluntatis, diuinorūq; mādatōrū expectamus: & nulla necessitate corporea ad hoc adduci debere, ut unquā maligni pareamus tētationi, suggestiōi, atq; prauæ uolūtati. Victus ergo dæmō, sed quasi subdolos luctator, à prostratu resurgens: secūda tēntatione aggreditur dominum gloriæ

gloriam, quod prosequitur Matthæus, dicens. ¶ Tunc assumit eum diabolus in san- 26
 ctā ciuitatem, & statuit eum super pinnaculū templi, & dicit ei: Si filius dei es, mitte te
 deorsum. Scriptū est enim: Quia angelis suis mandauit de te, & in manibus tollēt te,
 ne unquā offendas ad lapidem pedē tuum. Ait illi IESVS rursus: Scriptū est: Non
 tētabis dominum deum tuum. ¶ Spiritus bonus prius assumpserat dominū, & du-
 xerat in desertū: nunc autē permisit deus, ut assumeret eū spiritus malignus, & trans-
 ferret in sanctam ciuitatē, ut uel sic magis lateret eum CHRISTI IESV diuinitas. Et
 quia ad id quo tentauerat eum de filio dei, nihil re sponderat: idcirco de eodem rur-
 sum tētat eum, ut illum aut in superbā, per quā ipse ceciderat de coelo, aut ad hoc ut
 tētet deū, inducat. atq; sic eum super tecti templi angustias acuminatumq; fastigium
 collocatum, aggreditur: Si filius dei es, mitte te deorsum. Et cur qui tentabatur atten-
 tare id ausit: dæmon inferere uolens in eū, aut se superbia extollendi, aut tentandi de-
 um fiducia, subiungit: adducēdo quod psalmo 90. scriptū est: Quia angelis suis man- 26
 dabit de te, & in manibus tollent te: ne unquā offendas ad lapidem pedē tuū. At do-
 minus eius astū prauidēs, ostendit illi, quod iniqua suggestionē uolebat, non esse fa-
 ciendum, ex præcepto dei, quod in Deuteronomio sic scriptum est: Non tentabis do-
 minum deū tuum, sicut tentasti in loco tentationis. Hoc responso diabolū secundo ui-
 cit. In quo etiā monemur, in suggestionibus maligni uincendis, ad dei uerba iugiter
 esse attendendum. At hic forsitan quæret quispiam, num recte uerterit hic interpres
 μή ποτε ne forte, an ne potius dicendum, ne unquam, ne quando, aut aliud simile. Re-
 cius sanē hic mea sententiā uertisset, ne unquā, quā ne forte: quia diabolus nequa-
 quā id sub dubietate pronuntiabat, alioqui diffidentia se mittendi deorsum ei, quem
 tentabat, per id quod diceret, forte, injicere uideretur: at plenam fiduciam ex oraculo
 ingerere uolebat, ac si dixisset: Noli timere te mittere deorsum, quia oraculum habet
 angelos sic tibi affuturos, ut nunquā possis ad lapidem offendere pedem tuum: qua-
 re nihil tibi diffidendum, nihil hæsitandum, sed secure audendū. Verum secūdo pro-
 stratus, rursus insurgit malignus: quod subdit Matthæus, dicens. ¶ Iterum assumit 27
 eum diabolus in montem excelsum ualde, & ostendit ei omnia regna mundi, & glo-
 riā eorum, & dicit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei IES-
 VS: Vade Satana. Scriptum est enim: dominū deum tuum adorabis, & illi soli serui-
 es. ¶ Sunt altitudines tantæ, quibus dispicere possis Asiam, & Africā, & Europam,
 quæ sunt omnia regna mundi: aut si qua alia sunt, ad ea reducuntur. In tantā igitur al-
 titudinem sublato domino, mendacij pater diabolus, pollicetur se ei daturum omnia
 regna mundi, quæ neque sua erant, neq; sua intererat illa dare, sed illius qui dixit: Po-
 stula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuā, & possessionem tuā terminos terræ.
 Putabat enim, cum bis tentatus fuisset, an esset filius dei, & nihil ad id, quasi nihil ad se
 pertineret, respondiisset, communem esse hominē, & ideo ambitione terrena non par-
 ua, sed omnium maxima, ut dominatione omnium regnorum, & totius terræ, posse
 capi. Sed adiecta conditione, puro quidem homini, & sibi derelicto haud difficili, sed
 dei offensam continente grauissimam: si procidens, & more adorantium in faciem ca-
 dens, adoraret eum. Quo audito, dominus tantā iniuriā, & in deum blasphemiam
 non ferens, increpatum ab se acerbius repulit: manifestans se nosse, quod Satanus es-
 set, & dei aduersarius, ut qui transgredi suaderet dei mandatum, quod in Deutero-
 nomio scriptum est. quod nunc sic legimus: Dominum deum tuum timebis, & il-
 li soli seruiēs. Vbi id timebis, perinde est atq; reuerberis, coles, adorabis. Victus ita-
 que dæmon abscessit: & qui uoluit adorari à deo, uictus ab homine, potestatem per-
 didit adorandi ab hominibus, & in CHRISTO summo uictore facile uincitur ab ho-
 minibus: immo in omnibus uincit eum CHRISTVS. Neque, ex quo tam acerbe, tam
 imperiose, tam uictoriose increpatus aufugit, sustinere potest amplius uictoris nomi-

Psal. 90.

Deut. 6.

27

Psal. 2.

Deut. 9.

- nationem: hoc enim nomen, illi mors est, & intolerabilis cruciatus. Cæterum quid ef-
 fugato maligno, CHRISTIO domino in mōte illo supramodū excelsō derelictō, po-
 28 » stea euenerit, detegit Euangelista Matthæus, dicens: ¶ Tunc reliquit eum diabolus.
 » Et ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei. ¶ Quid est, quod angeli ministrabant
 ei, nisi quod e furienti ministrabant cibū, qui nihil ob uehementē & urgentē famem
 remoratus fuerat, quo minus bellator fortis, gloriose uinceret mortis tyrannū, et suis
 relinqueret uincendi potestātē? Qui mox angelicis manibus iuxta oraculū illinc rela-
 tus putatur, ne in ipso inaccessibilis mōtis descensu offenderet ad lapidem pedē suū,
 Psal. 90. qui iā super aspidē & basiliscū ambulauerat, & cōculcauerat leonē & draconē, cum
 bis à diabolo in uaria loca sublatus, ter eū prostrauerat, et ad loca aduersarijs dei, et ab
 eodē subiugatis debita, detruferat. Ac demū spiritus ministerio, ut supra ex Luca di-
 ctū est, reductus est in Galilæā. Et ijs prætermittis, quæ gessit à uictoria tētationū mali-
 gni, usq; ad tēpus uinculorū Ioannis Baptistæ: quorū nonnulla tetigit Ioannes Euan-
 gelista: quædā alia prosequitur Matthæus, quæ ab incarcerationo Ioāne gessit dominus,
 29 » subdens. ¶ Cum autē audisset IESVS, quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilæ-
 » am. Et relicta ciuitate Nazareth, uenit & habitauit i ciuitate Capharnaū maritima, in
 » finibus Zabulon & Neptalim, ut adimpleretur quod dictū est per Esaiā prophetā:
 » Terra Zabulon, & terra Neptalim, uia maris trans Iordanē Galilæa gentiū, populus
 » qui ambulabat in tenebris, uidit lucē magnā, & sedentibus in regione umbræ mor-
 » tis, lux orta est eis. ¶ Ea tempestate ex diuino loquo Euangelista Ioanne, declinauit
 dominus ciuitatem Nazareth, in qua maxima ex parte fuerat educatus: quod omnis
 propheta in minori æstimatione in propria patria habitus, minus proficere possit, pau-
 cioribusq; prodesse, salutē eorū etiā cōsulens, qui quod eū minus audientes, minusq;
 recipientes propter educationis consuetudinē fuissent, celerius damnationē incurris-
 sent. Itaq; in Capharnaū profectus est, quæ maritima ciuitas est, et in ea Galilæa sita, in
 qua est fors tribus Neptalim: in altera autē est Nazareth, & fors tribus Zabulon: utri-
 usq; tamē Galilææ finibus Capharnaū uicina est. in quam profectus est plurima diu-
 nitatis suæ beneficia præstiturus, iuxta oraculū, quod præcinuerat Esaias, ubi sic nūc
 Esai. 9. legimus. Primo tēpore alleuiata est terra Zabulon, & terra Neptalim: & nouissimo
 aggrauata est uia maris trans Iordanem Galilæa gētium: populus, qui ambulabat in
 tenebris, uidit lucem magnā: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.
 Vbicunq; sanē CHRISTVS, qui erat lux mundi, diuersatus est, ubi cūq; ambulauit, ma-
 gna lux orta est: & quicunq; eū firma fide admiserunt, uiderūt lucē magnā: sic igitur
 in utraq; Galilæa, diuersato domino, impletū est Esaiæ uaticiniū. Et quid illas regiōes
 30 » ingressus, facere cœperit dominus, indicat Matthæus, dicens. ¶ Exinde cœpit IES-
 » SVS prædicare & dicere: Pœnitentiā agite: appropinquauit enim regnū cœlorū.
 ¶ Cœpit prædicare pœnitentiā, ut infunderet gratiā, quo adscribi possent regno cœ-
 lorū, qd̄ instabat, & in forib; erat: neq; enim infundi gratia poterat, nisi à prioris uitæ
 cōsuetudine recederēt, resipiscerētq;: neq; adscribi regno spiritualiū, nisi opera carnis
 desererēt. Quid enim iuaret mūdare suem, si cōtinēter à mūdatione in uolutabrū lu-
 ti recideret: Cui profecto haud ab similib; esset, qui mūdaretur infusa gratia, sine resipi-
 scentia. Vbi autē prædicauit, pœnitētia paratos, tum sua, tū Ioannis prædicatione, quos
 31 » dā in apostolos elegit: quod subdit Matthæus, dicēs. ¶ Ambulās autē IESVS iuxta
 » mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonē qui uocatur Petrus, & Andreā fratrem eius,
 » mittentes rete in mare: erāt enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciā uos pi-
 » scatores hominū. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eū. Et procedēs inde, ui-
 » dit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in nauī cum Zebe-
 » dæo patre eorum reficientes retia sua, & uocauit eos. Illi autem statim relictis retibus
 » & patre, secuti sunt eum. ¶ Quid est id, uidit IESVS, nisi nouit aptos regno dei,
 quos &

quos & suo quoque aspectu aptiores reddidit: Si enim radius solaris beneficus est
 ijs super quos se fundit: quid putandum est de radijs diuinæ benignitatis super quos
 cunq; diffusis: Enimvero lapis Herculeus nō tam prōpte attrahit ferrū, quā ille tra-
 xit ad se Petrum, & Andream, Iacobum & Ioannē: nam uocati, continuo relictijs re-
 tibus, relictijs etiam ab illis, sodalibus: ab his, proprio quoque patre, secuti sunt eum.
 Sed, quod illis pollicitus erat, facti ne sunt hominum piscatores? Vnde ergo Asia, Eu-
 ropa, Africa credidit, nisi eorum instituto & uerbo? Sic igitur & nos uocati, prom-
 pte parere deo debemus, mundum relinquendo, & mundi retia, quæ sunt terrena-
 rum opum nunquam satis congestarum cupiditates, & mundanos omnes: immo &
 terrenū patrem, ut sequamur uocantē, & patrē spiritū, & ipse faciet nos instrumen-
 ta saluandarū animarum: tum uitæ exemplo, tum diuini uerbi spiritali indulto. Sed uo-
 catis discipulis, quid nam dominus faciebat? Certe quod facer subdit Matthæus, di-
 cens. ¶ Et circuibat IESVS totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædi- 32
 cans Euangelium regni: & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatē in po-
 pulo. ¶ Docebat & prædicabat Euangelium regni: regni in quā cœlestis, regni æter-
 ni, quod propheta præcinerat aliquando uenturum, quo nullum unquā maius bo-
 num hominibus allatum est, neq; afferri potest, regni gratiæ, regni misericordiæ, re-
 gni uitæ æternæ: in quo quilibet animæ morbi quantuncunq; graues sint, languo-
 resq; sic ab eo sanantur ad uitam æternam, sicuti & corporales infirmitates sanaban-
 tur omnes: quæ certissimum illius uerioris uitæ erant indicium, atque argumentum.
 Idcirco non solum docebat & prædicabat: sed etiam sanabat omnem languorem, &
 infirmitatem in populo. Credamus ergo Euangelio dei, & illa beatifica luce sana-
 buntur animæ nostræ ad uitam percipiendam æternam: sed & corporum nostrorum,
 si nostræ fidei expediet, omnes languores leuabuntur, & infirmitates. Porrò hanc fi-
 dem, quæ solum deum respiciat, quæ solam gratiam, & super boni dei misericordi-
 am spectet, requirit regnum cœlorum: quod si quid aliud illa respiciat, id ad id ipsum
 est referendum. Sed cum hæc fierent à domino circumeunte Galilæam, fama tam di-
 uinarum, tam que beneficarum uirtutum, regiones, quæ in circuitu Galilææ erant, 33
 latere non potuit: quod sic aperit Matthæus, dicens. ¶ Et abiit opinio eius in totam
 Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, uarijs languoribus & tormentis
 comprehensos, & dæmoniacos, & lunaticos, & paralyticos: & curauit eos. Et secu-
 tæ sunt eum turbæ multæ, de Galilæa, & Decapoli, & Hierosolymis, & Iudæa, &
 trans Iordanem. ¶ Syria, tenet latus orientale Galilææ inferioris. Decapolis, opposi-
 tum latus Galilææ superioris. Hierosolyma deurgit ad occidentem, & mediam haz-
 bet ad Decapolin Samariam. Iudæa ab occidēte habet Carmelum, à meridie Asphal-
 tidem lacum, ab oriente Samariam. Loca trans Iordanem, uariæ regiones sunt supra
 Galilæam. A parte Libani unde Iordanis oritur, Traconitis: supra mare Tyberiadis,
 Gelontæ: supra Decapolin, Arabia: supra Samariam, Bethabara. Et magis uergēdo
 ad lacū Asphaltidē, in quē Iordanis exoneratur, cāpestria Moab: quæ omnia ex Cho-
 rographis cognosci possunt. Ex his omnibus locis, aut certē eorum plurimis conflue-
 bāt homines, tã uiri quā mulieres, tam paruuli quā ætate graues, tam sani quā
 male ualentes ad mundi saluatorem. qui etsi magis beneficia corporum expetere ui-
 debantur, quā animorum, quod morbidos, cruciatos, dæmoniacos, quos & à dæ-
 mone obseislos dicimus: lunaticos, idest quos dæmō certis interuallis, tanq; certos sui
 morbi regressus, periodosq; habētes, uexat: quos & arreptitios uocāt: & eos qui dif-
 solutionem neruorum, remollitionemq; patiebantur, ei offerebant: tanta tamen erat
 domini in omnes benignitas, quod siue à morbo, siue à dæmonio liberaret, sanabat
 eos nō solum corpore, sed & mente, id est totū pariter hominem. Pari modo cum ab
 eo, qui summè bonus, & summè benignus est, plenā in bonitate eius fidē, fiduciaq;

habentes, minora bona petimus: illa (in modo codicant) non abnuist, sed ea in super, quæ multo maiora sunt, largitur: quod tunc cum illa in terris operabatur, nos docebat, & quod reuera is sit qui liberat ab omni morbo, qui liberat à dæmonio quodcunque sit illud, & præstat uitã, & id sola gratia. Quod enim obsequium, quæ officia, curati illi & liberati, prius ei impenderant: Summo ergo patri propter se suamq; incõprehensibilem bonitatem, quam & nobis per filiũ suũ in spiritu suo manifestauit (nam qualis pater, talis filius, talis & spiritus eius) honor, & gloria, & gratiarum actio in omnia seculorum secula. Amen.

C A P V T Q V I N T V M.

Idens autem IESVS turbas, ascendit in montem: & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi conso-
 5 labuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam filii dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiã, quoniam ipsorum est regnum cælorũ. Beati estis cum maledixerint uobis ho-
 10 mines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malũ aduersum uos mentientes, propter me: Gaudete & exultate, quoniam merces uestra copiosa
 35 est in cælis: sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerũt ante uos. ¶ Vos estis sal terræ: Quod si sal euauerit, in quo salietur? Ad nihilũ ualet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. 15
 Non potest ciuitas abscondi supra mōtem posita, neq; accendunt lucernã, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera ue-
 36 stra bona, & glorificent patrem uestrum, qui in cælis est. ¶ Nolite putare, quoniam ueni soluere legem aut prophetas: non ueni soluere, sed adim- 20
 plere. Amen quippe dico uobis, donec tráseat cælum & terra, iota unum
 37 aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. ¶ Qui ergo soluerit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno cælorũ: qui autẽ fecerit et docuerit, hic magnus uocabi-
 38 tur in regno cælorũ. ¶ Dico autẽ uobis, quia nisi abundauerit iustitia ue- 25
 39 stra plusquam scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cælo-
 rum. ¶ Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: qui autẽ occide-
 rit, reus erit iudicio. Ego autem dico uobis: quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, racha: reus erit concilio.
 40 Qui autẽ dixerit, fatue, reus erit gehẽnæ ignis. ¶ Si ergo offers munus tu- 30
 um ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & uade prius recõciliari fratri tuo, &